

05 A 489

05

A

489

EXERCITATIO METAPHYSICA
De
BONITATE,

publicè proposita

PRÆSIDE

M. JOHANNNE Weissen

ISENNACO-THURINGO,

RESPONDENTE

PETRO Jägern/Hamburgensi.

ad d. 13. Decembr. horis matutinis

In Auditorio minori.

WITTEBERGÆ,
Typis JOHANNIS ROHNERI, Acad. Typogr.
M DC LI.

Mark: 22

Viro Pl. Reverendo & Clarissimo
DN. M. JOHANNI Jäger/
Ecclesiæ Hamburgensis ad D. Jacobi Ar-
chidiacono vigilantissimo, Parenti suo
omni filiali cultu & obsequio æter-
nùm devenerando

Exercitium hoc Academicum

pio & grato animo
offert & consecrat

05 A 489

Petrus Jäger.

Um omnes omninò homines **BONUM** appetant quam maximè, haud pœnitendum quid facturos nos existimavimus, si **BONITATEMENTIS** Bono cum **DEO** in *universali & abstractissimâ naturâ ejusdemq; formalem rationem* accuratiùs non nihil considerandam proponeremus, quam præeuntibus Præceptoribus nostris devenerandis ita definimus:

2. *Bonitas est conformitas rei cum voluntate divinâ.*

3. Ubi duo sese nobis explicanda offerunt, *materiale & formale.*

4. *Materiale est essentia seu entitas rei, quam, uti & reliquæ affectiones transcendentales subjectivè, essentialiter & fundamentaliter implicat, & à quâ non nisi formaliter seu conceptibiliter differt.*

5. *Formale* maximè est controversum: Nos salvis aliorum Eruditissimorū Virorum judiciis illis subscribimus, qui bonitatis formalem rationem *in relatione convenientiæ rei ad voluntatem divinam* constituere non dubitant, per quâ tanquam affectio respectiva à priori de Ente dicitur, cæterisq; affectionibus unitis cōtradistinguitur.

6. Quæ tamen *relatio realis & predicamentis* esse haud debet, cùm essentiæ divinæ absolutè spectatæ è diametro repugnet; nec *nuda rationis*, cū quod Ens etiam citra operationē intellectus sit bonum; sed *rationis ratiocinate & transcendentalis*, quæ, utut *relatio rationis sit*, à ratione tamē simpliciter nō dependet, quia satis in re ipsâ fundata est, adeoq; affectio ipsa ob istam rationis relationem *Ens rationis* dici nec potest nec debet.

7. Ipsa v. *Res* cujus convenientia dari debet, & de quâ h. l. nobis ex instituto sermo est, sit *vera, realis & positiva* sensu philosophico, quæ acceptio *negationes, privationes & Entia*

tia rationis profus excludit, quibus *formaliter* spectatis talis convenit *bonitas*, qualis *entitas*, hoc est, per *proportionē* *quandam analogica seu planē equivoca*.

8. Sicut v. *denominatio rei* extendenda adeo non est, ita nec restringenda nimis ad solas creaturas, sed de Ente *indifferentē* & ut sic spectato accipienda, quo pacto includit *tum creaturas*, quibus revera post lapsum etiamnum *bonitas essentialis* & *intrinseca illarum naturæ seu essentia debita* de neganda non est, uti ex *influxu* & *productivo* & *conservativo* *divino* facile colligere licet; tum ipsum etiã *Creatorem*, qui *ob originis* & *dependentia defectum*, imò *ob omnimodam bonitatis divinæ perfectionem* in sacro codice *SOLUS* de prædicatur *BONUS*, ita quidem, ut sine ordine bonitatis accidentalis, *per essentiam* & *ex virtute solius essentia* sit & dicatur *IPSA BONITAS*.

9. *Terminus convenientiæ*, respectu cuius res quævis præcisè, *abstractivè* & *in universali* bona dicitur, est *VOLUNTAS DIVINA*: sicuti n. in præcedenti exercitatione veritatem per ordinem *ad intellectum divinum*, ita nunc bonitatem per ordinem *ad VOLUNTATEM divinam* definiendam esse omninò statuimus, ut solum id, quod *voluntati divinæ* congruum est, sit atq; denominetur verè *BONUM*.

10. Notanter dicimus, *VOLUNTAS DIVINA*: Non n. *bonitatis quæ talis convenientiæ terminus*, qui simpliciter debet esse *infallibilis*, quarendus est in voluntate vel *Angelicâ*, vel *Humanâ*, quippe quæ, cum sit *finita* & *creata*, sibi relicta errare interdum potest, adeo ut, licet non feratur in objectum, nisi sub ratione boni, malum tamen non rarè existimet esse bonum, sicq; pro bono habeat, quod nihil minus est, quàm bonum. *Voluntas a. DIVINA* ob *infinitam* in prosequendo & amando *rectitudinem* per absolutã etiã potentiam errare nescia est, quare ad hanc conformitas cuiusvis Bonitatis referatur necesse est, cum quâ, si congruit, verè bona erit, cum talis sit, qualem *DEUS* esse voluit. Quæ de re rectissimè *CL. Scheiblerus* in *Metaph. lib. 1. c. 10. tit. 3. art. 3.*

n. 64. pag. m. 260, adæquatè naturam Boni explicans, ait: *Esse nihil aliud ibi Bonum, quàm Ens divinæ voluntati conforme.*

II. Quæ tamen conformitas voluntatis divinæ cum re ipsâ ratione bonitatis *ut sic & in universali* spectatæ non intelligenda per modum principii alicujus normantis seu mensurantis: Repugnat n. Bonitati *summa & independenti*, quæ non potest ad aliquid ut regulam & mensuram ordinari, quævis non sit contra bonitatem *participatam* in particulari cõsideratam, quæ dicitur bona ratione dependentiæ à voluntate Divinâ, à quâ fuit approbata; sed simpliciter per modum principii *approbantis ac quiescentis & prosequentis*, ut conformitatis hujus *terminus ultimus seu principium ultimum infallibile*, juxta quod bonitas *uniuscujusvis rei & potest & debet æstimari, sit VOLUNTAS DIVINA* rem in suo esse *APPROBANS*, in eâd. *AC QUIESCENS*, eandemq; *PROSEQUENS*.

12. Denominatio v. hæc, *consistens in relatione convenientiæ rei ad voluntatem divinam*, exhibens affectionem Entis unitam & quidem respectivam, ob naturam veræ affectionis & proprietatis *intimè* imbibitur in ipsâ naturâ entis, cujus *fundamentum* etiam non *extra essentiam*, sed *in essentia* entis includitur, ut *ἀναπόλλεθον* prorsus sit, rem quamlibet hac ratione *non in se sed alteri* saltem bonam esse dicendam; fundamentum n. hujus denominationis *intrinsecè est in re*, cum includat ipsum ens & super eo fundetur. Nec hoc sequitur, Deum ante conditum mundum non fuisse *IN SE* bonum, siquidem omninò conveniens erat *sua* voluntati, quamvis vel maximè nulla creatura tum existeret. Modò igitur explicatò affectio hæc *verà competit subjecto quâ tali, cõvenit etiã semper & omni subjecto*. Falsum ergò est, quando dicitur, hanc formalem rationem boni ut sic non esse *intrinsecam*: Falsum, inquam, hoc est: *revera n. intrinseca est hæc denominatio, petita ab ipsâ entitate seu naturâ rei, quæ conveniens est, h. e. à re ipsâ sive essentiâ ex sese convenienti*. Vid. Excell. Viri Dn. D. Klotz Theol. natur.

natur. disp. 9. pag. 468. seq. Dn. D. Calov. Metaph. Div. tr. post.
cl. 1. subl. 2. cap. 6. πoq. 3. pag. 347. Dn. Scheibl. Metaph. lib.
1. cap. 10. tit. 2. art. 1. n. 33. pag. 251.

13. Dicimus a. signanter, hanc *intrinsecam* denomi-
nationem esse petitam *ab ipsâ entitate seu naturâ rei, QUÆ*
conveniens est, adeoq; non à re, CUI bonum conveniens est, h.e.
à voluntate Divinâ. Nam, quod hunc concernit terminum,
non quidem diffitemur, illum non statim *realiter* include-
re re ipsam, *QUÆ* dicitur bona, sed eund. etiâ posse esse *ex-*
tra essentiam entis (scil. dependentis,) manente re *in se &*
intrinsecè ratione fundamenti bonâ, cum habeat conformi-
tatem cum voluntate divinâ: Interim hoc affirmandum.
omninò est, non necessum esse, ut itidem *terminus,* ratio-
ne cuius res, *quâ talis,* dicitur bona, *realiter* ab essentiâ, quæ
dicitur bona, sit *diversus,* quod summa & independens bo-
nitas sat firmiter refutat, quæ *per substantiæ identitatem* pror-
sus conformis est *termino convenientiæ,* h.e. voluntati divi-
næ, ita ut bonitas essentiæ divinæ nil aliud notet, nisi ipsam-
met DEI essentiam cum connotatione ad voluntatem re-
flexam, adeò ut essentia & voluntas divina sint *realiter* u-
num & idem. Imò *quamvis etiam voluntas,* cui debet confor-
mari res, prorsus *nulla* daretur, quæ *realiter* conveniret cum
essentiâ, cuius tamen falsitas jam fuit demonstrata, attra-
men est & manet ob rationes jamjam allatas, *intrinseca* illa
denominatio. Sed sufficiant hæc de *formali ratione* Bonita-
tis essentialis: Restat nunc, ut breviter *de præcipuis boni-*
tatis distinctionibus agamus.

14. Est a. bonitas vel *transcendentalis* vel *specialis.*

15. *Bonitas transcendentalis est indeterminati ac indifferen-*
tis Entis bonitas: Hujus natura hæcenus detecta est, & ab a-
liis vocatur *bonitas generalis, Metaphysica, essentialis* seu *boni-*
tas per essentiam. Ubi ambiguitas, quæ latet in *τῶ per essenti-*
am paucis evolvenda est: *Per essentiâ* enim nonnunquã di-
citur bonum, quod tale est vel *independenter, à seipso &* *per*
seipsum, immutabiliter & originaliter, sic DEUS suprâ SOLUS
cele.

celebrabatur **BONUS**; vel *intrinsecè, essentialiter & constitutivè*, & sic omne Ens per essentiam dicitur bonum, quæ acceptio est hujus loci.

16. *Bonitas specialis est certè ac determinati Entis bonitas*. Dicitur aliàs *accidentalis*, dividiq; solet communiter in scholis Philosophorum in *naturalem, moralem & artificialem*.

17. *Bonitas naturalis est convenientia naturæ & virium ipsius cum suâ specie*: Vocatur etiã *Physica*, ad quã in homine excellens ingenium, judicium politum, sanitas corporis & legitima membrorum conformatio referenda sunt.

18. *Bonitas moralis est convenientia cum lege naturæ & re- et ratione*: A nonnullis bonitas *Ethica* nuncupari solet, juxta quam omnis actio virtuosa ut justitiæ, fortitudinis, temperantiæ dicitur bona.

19. *Bonitas artificialis est convenientia operis producti cum regulâ artis*: Sic bona est pictura, quæ congruit cum legibus arti pictoriæ.

20. Porro bonitas alia est *vera*, alia *apparens*.

21. *Bonitas vera est, cui inest verè talis convenientia, qualis ei inesse existimatur*: Sic omnis virtus, temperantia, liberalitas, veritas, diligentia in studiis vetè sunt bona.

22. *Bonitas apparens est, cui non inest verè talis convenientia, qualis ei inesse existimatur*: Sic omne vitium, intemperantia, prodigalitas, mendacium, negligentia in studiis, iudicio depravato videntur bona, cum tamen reverã mala sint ac noxia. Reliquas, si quæ dantur, boni distinctiones, brevitatis studio omittimus.

23. De *Opposito bonitatis* ut aliquid adderemus, reliquũ esset: Verùm cum *nec Malitia entis*, quæ Bonitati transcendentali sit opposita, *detur*, nisi contradictoriè illi *non-bonitas* opponatur; neq; ejus tractatio *per se* pertineat ad *Metaphysicam*; *neque* natura mali *satis sit obvia*, adeò ut *quid illud sit in suo formali*, à multis dubitetur, à multis etiã planè ignoretur, fatente magno Theologo-Philosopho *Jac. Mari. b. m.*

Exerc.

Exerc. Met. lib. 17, exerc. 17. theor. 6, pag. 469. Part. Met. libr. 1. sect. 6. q. 1. æst. 6. pag. 275. seqq. hinc mallems τὸ ἐπιπέχειν eligere, quàm loquendo periculo erroris nos objicere. Ne v. prorsus in perscrutanda rerū etiā maximè difficilium naturā negligentēs videamur paucissima, *vestigia Dn. Preceptorum nostrorum* devotè venerandorum *secuti*, adducemus. Manifestum a. est, malum hætenus *duplici ratione* ab Eru- ditis fuisse consideratum, *concretivè & abstractivè*.

24. *Concretivè* (dicunt) est res carens bonitate debitâ: Et sic duo includit, *materiale & formale*.

25. *Materiale* est res, seu subjectum, vel actio seu motus, cui inest malitia.

26. *Formale* est bonitatis debite privatio, h. e. malitia, à quâ v. g. homo dicitur malus, seu à quâ actio dicitur vitiosa. In quantum igitur malitia concrevit cum re, cui accidit, quorum utrumq; in vitioso actu concurrat, in tantum reverà malo convenit aliqua *positiva entitas* strictè dicta, non tamen ratione malitiæ & pravitatis, sed ratione rei seu subjecti, actus & motus, cui malitia inest.

27. *Abstractivè* (ajunt) est privatio bonitatis debite inesse.

28. Abstractiva hæc consideratio *precisè* sistit *formalem* rationem malitiæ, h. e. in proprio conceptu non unâ exhibet rem ipsam, cui adhæret, sed tantū *vitiositatem & malitiam* inherentem notat: Et hanc dicunt esse *privationem*, non *negationem puram*: sic n. esset planè nihilum, nec ab eâ ulla res *denominari* posset mala, cum tamen esse per propositionis *veritatem* illi reverà competat; non *positionem*, qua illa opponitur *propriè* privationi, & prout eand. accipiunt Philosophi; Sic n. aut daretur *Ens positivum*, quod esset malum, quæ assertio destruit sententiam Philosophorum uno ore asserentium, *omne Ens esse bonum*; aut *privatio* hæc *vi suæ positioni*, quam includat, dicenda esset bona, quod absurdum & contradictorium, siquidem non intellectam volumus ejusmodi *privationem*, quæ in subjecto nihil mutat, & est à causa efficiente, sed quæ conjunctam habet *subjecti corruptionem*, & est à causa *deficiente & destruyente*, quæ omninò mala est: Scilicet ergò restat *privatio*, malitia n. nil nisi *remotionem* confo-

mita

mitatis, convenientia & congruitatis debita inesse connotat, quã excipit bonitatis difformitas, disconvenientia & incongruitas non debita inesse.

29. Et hoc est, quod de formali ratione jam pridem tradiderunt Viri Accuratisimi B. Jac. Mart. tr. de caus. pecc. disp. 2. §. 31, pag 80. Peccata quatenus talia, hoc est, formaliter, non sunt res sive entia, sed privationes. it. confer. ejusd. Part. Met. pag. 275. seqq. Dn. D. Scharf. Th. Transc. disp 8. th. 43 Sic ergò formaliter malum quãdo sumitur, dicendum est, quod formalis ratio mali est ipsa malitia, quæ consistit in privatione Boni: unde & malum formaliter definitur, quod sit privatio perfectionis debita inesse. Dicitur privatio perfectionis: Nequaquam est Ens aut positiva perfectio. Aliàs si ens esset, utiq; esset appetibile. At v. potius de ratione mali est, ut avertat appetitum. Unde hoc? Sanè exinde, quia removet entitatem, perfectionemq; positivam tollit. Dn. D. Calovius Met. Div. cap. 6. th. 7. pag. 352. Malum formaliter & intrinsecè non est, nisi privatio boni: Ideò August. l. 11 de Civ. Dei c. 9. Mali natura nulla est, sed amissio boni nomen mali accepit. Et præter Excellentissimos hosce Viros Præceptores de nobis meritissimos hac de re conferri poterunt Suarez. Met. disp. 11. pag. 225. seqq. Job. de Rada contr. Theol. part. 2. contr. 16. pag. 447. seqq. B. Graw. præl. Acad. in Aug. Conf. art. 2. pag. 46. seqq. it. illustr. quæst. disp. 9. quæst. 2. p. 340. seqq. Dn. Scheibl. Metaph. l. 1. cap. 10. tit. 3. art. 2. pag. 258. seqq.

30. Quæ v. dum ita proponimus, alienam à nobis esse volumus suspicionem, quasi conaremur puram aliquam privationem ex mente Scholasticorum quorundam introducere: Dicta n. vel mediocriter si inspiciantur, satis nos defendere videntur, hanc sc. privationem conjunctam habere subjecti corruptionem, it. hanc privationem excipere bonitatis difformitatem, disconvenientiam & incongruitatem, quæ nõ conveniunt puræ privationi; Purã n. privatio illa est, quæ tantum in privatione bonitatis nature integræ superaddita, & nõ unã in vitio aliquo nature consistit, cujus (bonitatis) amissione seu privatione ipsa natura nil minus perfectã ac integrã remaneat. Hanc, (dicimus,) non intelligimus, sed istam

B

pri

privationē, quæ non consistit tantū in ablatione seu *privati-*
one bonitatis naturæ integræ superadditæ, ut remotâ illi
nihilominus *natura integra* permaneat, sed quæ unâ cū bo-
nitate *natura integritatē* tollit, & *natura corruptionē seu viti-*
um naturæ secum trahit. Hoc sensu, si quis cum Thomâ asse-
rat, peccatum habere aliquid *positivum*, adeo quidem non
abnuimus, modò acceptio *abusiva & impropria* non con-
fundatur cum *propriâ*, de quâ Metaphysici, quam in *for-*
malitate malitiæ deprehendere nobis hæctenus nondū licuit,
rectiùs a. edocti, ab hac mente quo minus recedamus, per
nos sanè nihil obstat. Sed ad Porismata.

I. PORISMA.

Omne Ens est bonum.

Vocabulum *Entis* sumitur vel in modo *predicandi pro*
veritate propositionis, uti docet Excell. noster Scharf. Præce-
ptor observandus Met. exempl. l. i. c. 1. pag. 11. vel in modo
Essendi pro ipsâ essentiâ verâ, reali & positiva. Priori signifi-
catione non omne Ens est *Bonum*, e.g. privationes, negationes &
entia rationis, sunt tamen *in bono*. Posteriori v. acceptione
omne Ens est *bonum*, si non bonitate *naturali, morali &*
artificiali, tamen essentiali; & hac, si non independenti tamen
intrinsicâ,

II. PORISMA.

Quod non est bonum, illud ne est quidem.

Quod non est bonum scil. & quoad *formale*, & quoad
materiale ita ut nec sit **IN BONO ESSENTIALI**, illud pro-
fus non est; quod a. ad minimum est quoad *materiale*, ita ut
sit **IN BONO**, illud ne est quidem *positivè* ut aliquid in re po-
nat, potest tamen esse *privativè*, quâ verè aliquid inesse de-
bitum removet.

III. PO-

III. PORISMA.

Omne bonum est appetibile.

Bonitas est *causa & fundamentum* appetibilitatis: Ideò
n. aliquid appeti aptum est, quia bonum est: Hinc *Aristot. 1.*
Ethic. ad Nic. c. 1. bonitatem à posteriori per appetibilitatem
declarat, cum hæc ad minimum actu primo sequatur illam.

IV. PORISMA.

Omne bonum est communicativum sui.

Verum est ratione *Communicantis*, in quantum vel ex
naturæ necessitate vel ex liberrimâ voluntate potest; ratione
subiecti, in quantum illud aptum est in se recipere; ratione
ipsius boni, in quantum licitum & conveniens est.

Tibi Deus fons Bonitatis gloria!

Non malè de *Bonitate* doces. imò Paradoxa:
quæ bona sunt, mala sunt; quæ mala sunt, bona sunt.

Quin Tibi & omne bonum est. Dicit sapientia prima:

Nullum, noster ager novit alitq; malum.

O juxtâ, ô potius, dicat sapientia morum:

Nullum, noster ager novit alitq; malum!

At frustrâ. Ergò tamen Vobis Par, non malè dispar,

Eveniat nullum, pro Bonitate, malum;

Assit Naturæ, ut morum, Bona, tùm quoq; sortis;

Omnia transcendens assit utriq; Bonum.

Et Fatum Tibi Respondens respondeat; & TE

Coelum præsidio, Præses Amice, beet.

M. Joh. Hannkenius, Sil.

Numne tuis desim gratanti pectore Musis?

Num plausu studium non celebrem merito?

Es

Es Sophiæ doctus miles, Jägere polite,
Pro Sophiâ ridet sumere tela Tibi
His animo præsens, moneo, Concivis amande
& pugnam pugnes pro Bonitate bonam.

fausti ominis ergò

f.

M. Johannes Hesterberg.

Es kömt dem Pöbel zu von nichts denn stille wissen ;
Nichts/oder anders thun/und so die zeit verschliessen :
Ein kluger dencket nein. Er kömbt früh auff den plan
und zieleet auff ein werck/das ruhm erwerben kan/
Dem nechsten nutzen schafft. man muß geböhren werden
Stum̄ ; jedoch darff man nicht stum̄ gehen von der erden/
die seel ziert wissenschaft/beredtsamkeit denn auch :
nach Plato sonderlich und andrer weisen brauch
den beydes alles war. Was nuket Bücher lesen
viel hören/viel verstehn / ein Kopff voll weises wesen
damit die Schule prangt? dem leben/nicht der Schul.
Studieren steht auf thun/nicht bloß im Federpul ;
in dingen die gelehrt und gleichfalls besser machen/
du Freund/ bist lobens werth mit diesen deinen sachen/
der dinge gut' auf jert die ist dein ziel/ dein ring ;
Nun was du disfalls thust das ist ein gutes ding!

Friederich von Kospoth/
Eq. Var.

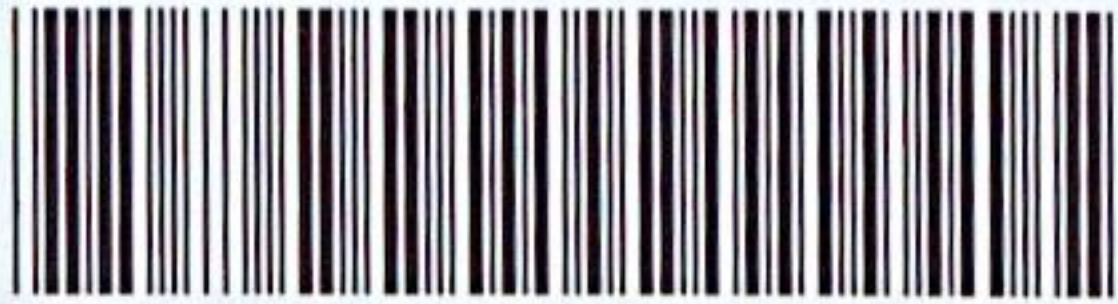

05 A 489

ULB Halle

3

004 209 516

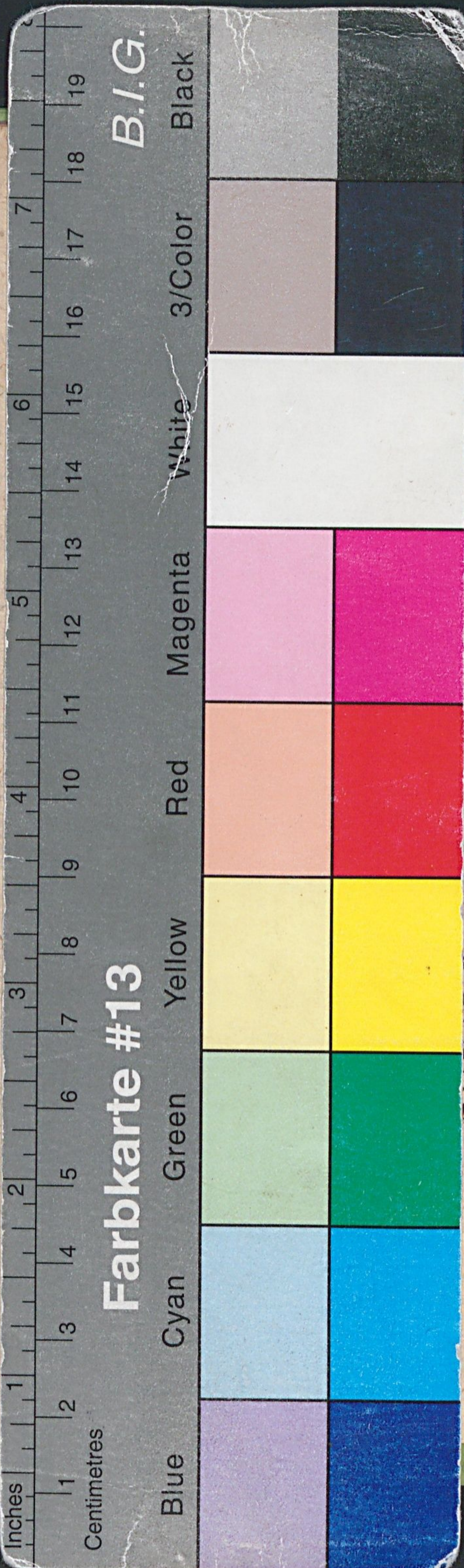

5b

1517

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Inches

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

ETAPHYSICA

ATE,

posita

E

Beissen

HURINGO,

ENTE

Lamburgensi.

vis matutinis

minori.

R G Æ,

ERI, Acad. Typogr.

LI.

Mark: 22

